

פרק ח' – עסקים ותעשייה

1. עסקים

נתוני העסקים המוצגים בפרק זה הופקו ממרשם העסקים שהוקם בלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בשנת 2003 על בסיס התקנות של ה-Eurostat – הלשכה הסטטיסטית של האיחוד האירופי וכן של ארגון ה-OECD – הארגון לשיתוף פעולה ופיתוח כלכלי.

מרשם העסקים ניוון באופן קבוע משני קבצים עיקריים: קובץ המתקבל מרשויות המע"מ (מס ערך מוסף) וקובץ המתקבל מהמוסד לביטוח לאומי.

קובץ המע"מ מכיל את כל עוסקי המע"מ במשק הישראלי המוגדרים פעילים והמחויבים בתשלום בגין עסקאות על פי חוק המע"מ ב-12 החודשים האחרונים.

בנוסף, מוזן המרשם מקובץ המעסיקים הפעילים והחייבים בביטוח ובדיווח למוסד לביטוח לאומי ב-25 החודשים האחרונים.

אוכלוסיית העסקים - מספר העסקים המצויים במרשם העסקים כולל את כל היחידות הכלכליות הרשומות והחייבות דיווח למוסד לביטוח לאומי ו/או לרשויות המע"מ. במרשם לא נכללים עסקים הפטורים ממע"מ (עוסקים פטורים/זעירים).

עסקים פעילים - יחידת עסק הוגדרה כפעילה בשנת הפעילות הקלנדרית אם היה לה פדיון חיובי (גדול מ-0 ש"ח) או לחלופין הייתה בה העסקת עובדים חיובית באחד מחודשי הפעילות באותה שנה.

משרות שכיר - מספר משרות השכיר של עובדים (קבועים וארעיים) שעבדו בשנה הקלנדרית לפחות יום אחד (או נעדרו זמנית בתשלום עקב מחלה, חופשה, מילואים וכו'). המשרות כוללות עובדים ישראלים, עובדים מחו"ל ועובדים מאזורי יהודה, שומרון וחבל עזה.

הסיווג האחיד של ענפי הכלכלה

ענף כלכלי - הענף שאליו משתייך המפעל או המוסד.

החל משנת 2011 מחליף הסיווג האחיד של ענפי הכלכלה 2011 את הסיווג האחיד של ענפי הכלכלה 1993. הסיווג החדש מבוסס על המלצות האו"ם לסיווג האחיד של ענפי הכלכלה, תוך התאמות למבנה המשק הישראלי. הלוחות המופיעים בחלק זה של הפרק מבוססים על הסיווג לשנת 2011. פירוט ענפי הכלכלה השונים ותיאורם תוכלו למצוא בלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [הסיווג האחיד של ענפי הכלכלה 2011](#).

פתיחות וסגירות של עסקים - אוכלוסיית העסקים הנכללת במניין הפתיחות והסגירות משתייכת ל**מגזר העסקי** בלבד וכוללת רק עסקים אשר מחויבים בדיווחי מע"מ. גופים כגון: מלכ"רים (מוסדות ללא כוונת רווח), מוסדות פיננסיים ומשרדי ממשלה, אשר קיימים במרשם אך אינם חייבים בדיווח למע"מ על פי הגדרה, אולם הם מעסיקים שכירים – אינם נכללים במניין זה.

בפתיחות עסקים כלולים עסקים שדווח על תחילת פעילותם ברשויות המע"מ במהלך השנה גם אם לא דיווחו על נתוני מע"מ (פדיון או תשומות), בכלל זה נמנו גם עסקים שנחשבו סגורים ודווח על חידוש פעילותם.

בסגירות עסקים כלולים עסקים שדווח על סגירתם ברשויות המע"מ במהלך השנה.

לידות עסקים - קיים פער בין מועד הרישום של עסק ברשויות המע"מ (כלומר, פתיחתו) לבין תחילת פעילותו הכלכלית ולכן לידת עסק הינה השנה שבה הופיעה לראשונה פעילות מדידה בעסק המתבטאת בדיווחי העסקת שכירים ו/או נתוני פדיון חיוביים ממע"מ.

הישרדות של עסקים - עסק שורד נחשב לעסק פעיל (נתונים חיוביים של פדיון ו/או העסקת שכירים) בשנים שלאחר לידתו. כלומר, עסק שנולד בשנת t יחשב שורד אם במהלך שנת $t+1$ היו לו נתונים חיוביים של פדיון ו/או העסקת שכירים. כמו כן, עסק שנולד בשנת t יחשב שורד בשנת $t+2$ רק אם אובחן פעיל בשנת $t+1$ וגם בשנת $t+2$.

להסברים מפורטים ראו: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, דמוגרפיה של עסקים מקבץ נתונים סטטיסטיים ממרשם העסקים, 2003-2011.

2. תעשייה

החל משנת 2004 שינתה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה את שיטת הדגימה, גודל המדגם וסיווג ענפי הכלכלה בסקר התעשייה עליו מתבססים נתוני הלוחות בפרק זה, על כן יש להיזהר בהשוואות הנתונים עם סקרים קודמים.

הנתונים המוצגים על ענפי התעשייה הינם חלק מתוצאות סקר על כלל ענפי הכלכלה (ללא ענפי החקלאות).

באוכלוסיית הסקר נכללו כל העוסקים שפעלו בשנת הדו"ח של הסקר, בכולה או בחלקה. הסקר מקיף 2,779 מפעלי תעשייה שבהם הייתה משרה אחת ומעלה בשנת 2012. פעילותם העיקרית מסווגת תחת ענף התעשייה, כפי שהוגדר על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בפרסום הסיווג האחד של ענפי הכלכלה 2011, פרסום טכני מס' 80, ירושלים תשע"ב, 2012.

ענף כלכלי ראשי- הענף שאליו משתייך המפעל או המוסד התעשייתי שהמועסק עבד בו. הנתונים המופיעים בחלק זה של הפרק מבוססים על הסיווג האחד של ענפי הכלכלה 2011. הנתונים מתפרסמים

ברמה של ענף ראשי וברמה של 80 מקבצים של ענפי משנה.
מפאת צנעת הפרט, בפרסום הנוכחי קובצו ענפי המשנה למספר קטגוריות בעלות פעילות דומה.
אוכלוסיית הסקר לא כוללת את קבוצות המפעלים הבאות: (1) מפעלים הפועלים שלא למטרת רווח.
(2) עסקים השייכים לענף היהלומים.

הסקר מכסה את כלל ענפי הכלכלה ובכל ענף כלכלי נקבעו מספר שכבות גודל ובהן נדגמו העסקים בהסתברויות שוות. גודל היחידות בשכבות נקבע בעזרת סך כל הפדיון השנתי.

מקורות הנתונים -

1. נתוני פדיון על פי הדיווחים למס ערך מוסף.
2. דו"חות כספיים לשנת המס ונספחים.
3. מספר משרות השכירים על פי דיווחי המעסיקים למוסד לביטוח לאומי.

יחידת חקירה - שהיא גם יחידת הדיווח - היא "המפעל" - יחידה כלכלית (כגון מכרה, בית חרושת או בית מלאכה) המפיקה או המייצרת מוצרים ו/או נותנת שירותים תעשייתיים (כגון תיקון מכוונות או אריזה של מוצרים תעשייתיים). מפעל במובן זה נמצא, בדרך כלל, במקום אחד ועוסק בפעילות כלכלית אחת. על פי עקרון זה, הוגדרו כמפעלים נפרדים גם מחלקות של מפעל, העוסקות כל אחת בייצור או במתן שירותים שונים זה מזה, בתנאי שלמחלקה כזו ניהול חשבונות המאפשר דיווח סטטיסטי נפרד.

יש לציין כי מחלקות שהן יחידות עזר במפעל, על פי פעילותן, והן משרתות אך ורק את המפעל התעשייתי, לא הוגדרו כמפעלים ואינן נחשבות כיחידות חקירה נפרדות. כאשר המחלקות לא יכלו לדווח בנפרד על נושאי החקירה העיקריים (מספר שכירים, שכר, פדיון) נחשב המפעל כיחידת חקירה אחת.

משרות - משרות שכיר, בעלים ובני משפחה המועסקים ללא שכר.

משרות שכיר - כל העובדים המופיעים בגיליונות התשלום לאנשים העובדים במשרות שכיר וכן חברי אגודות שיתופיות (קואופרטיבים), כולל משרות של עובדים מיהודה ושומרון ומחבל עזה וכן עובדים זרים.

תמורה למשרות - שכר עבודה ומשכורות, והוצאות נלוות לשכר - כוללת את כל הסכומים החייבים במס הכנסה (לפני ניכוי מיסים), המופיעים בגיליונות התשלום לבעלי משרות שכיר והוצאות המפעל הקשורות בהעסקת בעלי משרות שכיר, שאינן מופיעות בגיליונות התשלום.

ההוצאות המופיעות בגיליונות התשלום כוללות: שכר יסוד, תוספות, תשלומים בעבור שעות נוספות, ימי היעדרות, דמי הבראה ו"משכורת 13", אחזקת רכב, טלפון, ביגוד, כלכלה, אש"ל ותשלומים בעין.

מלאי - ערך המלאי הנמצא בבעלות המפעל, גם אם הוא מוחזק מחוץ למפעל, וכולל:

1. מלאי חומרים - כולל חומרי גלם, חומרי עזר ואריזה, דלק, חלקי חילוף וכו'.
2. מלאי מוצרים בלתי גמורים - מוצרים שתהליך ייצורם טרם הושלם בתאריך שאליו מתייחס הדו"ח.
3. מלאי מוצרים גמורים - הנמצאים בבעלות המפעל בתאריך שאליו מתייחס הדו"ח.
4. מלאי סחורות למכירה שלא עברו תהליך של עיבוד – סחורות שנרכשו על ידי המפעל למטרת מכירה ולא עברו עיבוד נוסף.

התאמת המחירים של נתוני המלאי - ערך השינוי במלאי (כלומר: ההבדל בין ערך המלאי בתחילת השנה לבין ערך המלאי בסוף השנה, המתקבל מהנתונים הכספיים של המפעלים) משקף, נוסף לשינוי הפיזי במלאי, גם את רווחי ההון או הפסדי ההון כתוצאה משינויי מחירים בין תחילת השנה לסופה.

התאמת ערך המלאי למחירים ממוצעים של השנה נעשתה באמצעות מדד המחירים לצרכן, ברמה של מפעל בודד, עבור כל אחד מסוגי המלאי – סחורות, מוצרים גמורים, מוצרים בתהליך ייצור, וחומרי גלם.

סך הפדיון - כולל שני מרכיבים עיקריים:

1. פדיון מפעילות תעשייתית הכולל: א. פדיון ממכירות תוצרת המפעל לשוק המקומי. ב. פדיון ממכירות תוצרת המפעל לייצוא. ג. הכנסות מעבודות ותיקונים.

2. פדיון מפעילות לא תעשייתית הכולל: השכרת מבנים וציוד, הכנסות אחרות ועוד. אינו כולל רווחי הון.

תפוקה גולמית - מוגדרת כסך הפדיון, בתוספת גידול במלאי המוצרים הגמורים והבלתי גמורים ובניכוי ערך הסחורות שנקנו ולא עברו תהליך עיבוד.

חומרים - כוללים חומרי גלם, חומרי עזר וחומרי אריזה.

דו"ח רווח והפסד - נתוני סקר התעשייה מבוססים על נתוני דו"חות רווח והפסד של מפעלי התעשייה.

ערך מוסף גולמי - סך התפוקה הגולמית בניכוי סך התשומות. רכיבי הערך המוסף כוללים: תמורה למשרות, פחת ותמלוגים.

תשומות כלליות - כוללות את כל התשומות שאינן רכיבי ערך מוסף ונמצאות בדו"ח רווח והפסד בסעיפים הוצאות מכירה או הוצאות הנהלה והוצאות כלליות או אחרות.

תשומות אחרות בתהליך הייצור - כוללות את כל התשומות שאינן רכיבי ערך מוסף ונמצאות בדו"ח רווח והפסד בסעיפים עלות מכירה או הוצאות מחקר ופיתוח (מו"פ).

נתונים במחירי בסיס - נתוני התוצר המקומי הגולמי מוצגים בפרסום במחירי בסיס - ללא מיסים וכולל סובסידיות והטבות לייצוא.

הוצאות המפעל - כוללות: עלות המכירות, הוצאות מו"פ, הוצאות מכירה, הוצאות הנהלה והוצאות כלליות, הוצאות מימון והוצאות אחרות.

סיווג לפי עוצמה טכנולוגית - ענפי התעשייה (ראו בראשית המבוא לפרק: סיווג לפי ענפי הכלכלה) קובצו ל-4 קבוצות לפי עוצמתם הטכנולוגית. הסיווג לפי עוצמה טכנולוגית נערך על פי סיווג שהמליץ עליו ארגון ה-OECD. סוגי העוצמות הטכנולוגיות הם (מהגבוה לנמוך):

א. טכנולוגיה עילית - כוללת את הענפים: ציוד תקשורת אלקטרוני, מכונות למשרד ומחשוב, תרופות, ציוד לבקרה ולפיקוח, רכיבים אלקטרוניים וכלי טיס.

ב. טכנולוגיה מעורבת-עילית - כוללת את הענפים: כימיקלים וזיקוק נפט (למעט תרופות), מכונות וציוד, ציוד ומנועים חשמליים, כלי רכב מנועיים וציוד הובלה שלא נזכר במקום אחר.

ג. טכנולוגיה מעורבת-מסורתית - כוללת את הענפים: כרייה וחציבה, גומי ופלסטיקה, מוצרים מינרליים אל-מתכתיים, מתכות אל-ברזליות ויקרות, מוצרי ברזל ופלדה, מוצרי מתכת, כלי שיט, תכשיטים וצורפות ומוצרים שלא נזכרו במקום אחר.

ד. טכנולוגיה מסורתית - כוללת את הענפים: טקסטיל, הלבשה, נעליים, עור ומוצריו, מוצרי מזון, משקאות ומוצרי טבק, נייר ודפוס ומוצרי עץ ורהיטים.

סיווג המפעלים לפי עוצמה טכנולוגית נעשה על פי פעילותו העיקרית של כל מפעל ועל פי סיווגו לענף כלכלי.

להגדרות ולהסברים נוספים, ראו: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, סקר תעשייה, כרייה וחציבה 2012, פרסום מס' 1628, ירושלים 2016.

האזורים הסטטיסטיים בפרק זה מבוססים על מפקד האוכלוסין והדיור 1995, ולא על מפקד האוכלוסין המשולב 2008 (כפי שמבוססים פרקים ג' ו-ה').

3. רשימת המקורות ללוחות

לוחות ח/1-5: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, תחום מרשם עסקים וסיווגי עסקים.

לוחות ח/6-14: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, תחום סקרי עסקים.